

Gruppe 5. *STRESS.*

v/Korak.

Gruppen definerer "stress" som:

Faktorer som fremkaller fysisk og psykisk aktivitet utover det normale.

Stress påvirker både kjøttkvalitet og kjøttkvantitet og, naturligvis dyret, slik at dette påføres lidelse.

Vi har laget en oversikt over i hvilke situasjoner stress kan forekomme. (Den er naturligvis ikke fullstendig på noe vis):

Vinterperioden

Vandring - beitesøk
Sult
Driving - av mennesker
" scooter/helikopter
" rovdyr

Flytting

Biltransport
Ferjetransport

Kalvingsperioden

Dårlig kondisjon
Ytre påvirkning
- kalvingen avbrytes
- pregningen "

Kalvemerkingen

Samlinger

Insektene

Vannmangel

Handtering

Tidsfaktoren (tidsforbruket)

Sommerbeitet

Beitefreden ødelegges

- Her kommer tamhetsfaktoren inn i bildet.

Det gjør den forøvrig på nesten alle punkter,
men spesielt på sommerstid.

Insektsplagen

Slaktingen

Samlingsarbeidet (hunder, helikopter)

Gjerdets utforming

Tilskuere, turister

Håndtering

- Kastrering

- Avhorning

Tidsfaktoren

Hjordens størrelse

- Hvor mange rein tar man inn samtidig?

Transporter

Lasting, trengsel

Transportmåte

Transporttid

- Venting i gjerdet

- Tid på transportmidlet

Temperatur

Utforming av transportmidlet

- Tramping, trampskader

Avhorning

- Senstress p.g.a. avhorning

Flokkstrukturen ødelegges

- Eks.: Kalv skilles fra mor

Tørst, sult

Vi har her listet opp en rekke mulige minusfaktorer under de forskjellige tidsperioder og arbeidsmomenter uten at vi her tar standpunkt til hva som kan være forskningsobjekter. Grovt sett kan de grupperes slik:

Minusfaktorer

Tekniske hjelpemidler

Feilaktige håndteringer

" transporter

" drivinger

Plussfaktorer

Tamhetsgraden

Reinens kondisjon

Etikken

DISKUSJON

Åhman tok opp spørsmålet om stressvirkning p.g.a. kastrering under brunstperioden.

Rehbinder henviste til stressforsøk utført på får og storfe i samband med kastrering. Disse viste at kompetent utført kastrering i alminnelighet hadde liten innvirkning på dyrene. Dyrene oppfatter jo bare den initiale smerte. Effekten av en stress-situasjon avhenger av hvor kraftig og hvor lenge man har påvirket dyrene. En rett utført

kastreringsprosess er ganske kortvarig.

Nordkvist mente at kastrasjon under brunsten ikke var heldig.

Sara henviste til at tamhetsgrad var satt opp som en pluss-faktor, men spurte seg om temmingsprosessen rommet stressfaktorer i seg selv? Kan eventuelle slik stress-momenter forebygges? Man er vel enige om at endel tekniske hjelpemidler, og særlig motorkjøretøyer er stressfaktorer. Disse kan imidlertid benyttes til å temme rein ved driving, som man før brukte hunder.

Rehbinder: Om man skal oppnå tamme dyr, så må situasjonen være slik at dyrene opplever det som lystbetont å nærme seg mennesket. Man kan oppnå tamhet ved fóring og ved å være rundt dyrene, slik at disse kjenner trygghet ved mennesket. Mishandler man dyrene, fremfor alt dyr som ikke er innhegnet, så blir de ikke særskilt tamme. En vennlig håndtering gjør også dyr fortrolige med mennesket. Dette ser man kanskje særlig i russisk reinskjøtsel.

Motorkjøretøyer kan også oppfattes positivt av dyrene om de, som f.eks. scooteren, kobles sammen med fóring. Men ved misbruk kan de også, selvsagt, oppfattes negativt.

Med hensyn til hunden, så kan man si at med de erfaringer man fremfor alt har fra sauehold, så betyr en god hund ingen særlig stress, mens en dårlig hund kan bety det motsatte.

Ekenstam (vert på Hemavans Wärdshus) fremholdt i et lengre innlegg den store betydning turismens fremvekst

hadde som stressfaktor for dyrelivet. Det kommunale bygningsråd forsøkte å lette belastningen på villmarksområdene ved å styre utviklingen mot en konsentrasjon av turistanlegg rundt allerede eksisterende bebyggelse.

Snøscooteren har blitt et problem. Hver tredje bil som kommer her oppe, fremfor alt på vårvinteren, har en eller to scootere med seg som så slippes løs i naturen. Det er en helt feil bruk av scooteren, som jo ellers er et nyttig redskap. Han viste til at man i Sverige tillot fri bruk av scooter mens man i Norge holdt en restriktiv linje fra starten av. I Sverige får man problemer med å ta inn tømmene. Han understreket betydningen av opplysning overfor turistene, slik at de kunne lære å oppleve naturen på en annen og mer verdifull måte.

Rehbinder anførte at det lille materialet han viste som eksempel på stress var mye hårdere situasjoner enn de som Ekenstam omtalte. Det var derfor vanskelig å sammenstille disse. Men langvarige, små stresspåvirkninger kan også medføre forandringer i dyrets adferd som i sin tur kan skade dyret.

Ekenstam og Pittsa kom i sine innlegg inn på at mens man ventet på forskningsresultater, så burde man utnytte den kunnskap og de erfaringer man allerede sitter inne med. Pittsa understreket at reindriften satt inne med store erfaringer.

Åhman var enig i dette. Som eksempel nevnte han at for rein som i sommervarmen sto samlet på en snøfleck, kunne det bety en enorm belastning å bli forstyrret, kanskje skremt vekk av nysgjerrige turister. Det burde være klare begrensninger for hva turister kunne tillate seg i

fjellet. Også omkring kalvemerkingsgjerdene kunne man tenke seg visse fredete soner. I det hele tatt, det finnes meget som man idag vet og som kan anvendes i informasjon.

Nilsson meddelte at det på Svenska Samernas Riksförbund's initiativ var gitt penger til Storuman kommune for å se på hva turismen kan bety for reinnæringen. En arbeidsgruppe med representanter fra kommunen og samebyene vil komme med en rapport sommeren 1982. Med bakgrunn i denne rapport vil det også bli utgitt et informasjons-skrift om hvordan man bør oppføre seg i marken.

Han ble også opplyst at i Lantbruksnämndens rennæringsavdeling i Östersund finnes det en utredning om det såkalte Idre-prosjektet om Idre sameby som i prinsippet er utslått som følge av konsentrasjonen av turiststuer. Det er meget interessant lesning.